

אלא לקניבת ירק - נראה לר"י דאסמכתא בעלמא הוא דאי מדאורייתא ביה"כ נמי ליתסר ... ולא דמי להא דאמר בפרק כלל גדול האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאד והכא מיירי כשעושה חתיכות גדולות.

13. נשמת אדם חלק ב-ג (הלכות שבת ומועדים) כלל יז

תוס' כתבו בפ' כלל גדול ע"ד ד"ה פריס סילקא דדוקא בסילקא חייב אבל לא שאר ירקות, וא"כ קשה מה שכתב בדף קי"ד ולא דמי לסילקא דחייב משום טוחן דהא י"ל דקניבת הירק היינו שאר ירקות, אע"כ דס"ל כשעושה חתיכות דקות מאד שייך טחינה בכל דבר, והא דכתב בפ' כלל גדול דוקא סילקא, היינו אפי' בחתיכות גדולות, ובדף קי"ד אינם סותרים דבריהם אלא שכתב די"ל דגם בכל דבר שייך טחינה אם הם דקין מאד:

14. שו"ת מאמר מרדכי כרך ד הלכות שבת סימן פז

התוספות (ע"ד ע"ב ד"ה האי) כתבו: "האי מאן דפריס סילקא - דוקא בסילקא שייך טחינה, אבל שאר אוכלין - שרי". אבל במקום אחר (קי"ד ע"ב ד"ה אלא) כתבו: "ולא דמי להא דאמר בפרק כלל גדול: 'האי מאן דפריס סילקא - חייב משום טוחן', דהתם מיירי כשעושה חתיכות דקות מאד והכא מיירי כשעושה חתיכות גדולות". משמע מלשונם שבכל ענין יש חיוב טוחן ולא רק בסלק, אלא שאם חתך חתיכות גדולות - אין איסור טחינה.

15. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף יב

המחתך הירק דק דק, חייב משום טוחן. הגה: וה"ה דאסור לחתוך גרוגרות וחרובים (לט) לפני זקנים (ב"י בשם תוספתא).

16. משנה ברורה סימן שכא ס"ק לח

(לח) המחנת הירק - תלוש ומדסתם משמע דאפי' בירקות שראוי לאכלן חייב ג"כ ס"ל דיש טחינה באוכלין:

17. עולת שבת סימן שכא ס"ק טז

והמחבר דסתם כאן שלא כדעת הרמב"ם, משום דאפשר לפרש דברי הרמב"ם דאע"ג דאינו מחייב אלא בשחותך כדי לבשל מכל מקום איסורא איכא בכל ענין, וכיון שאסור בכל ענין סתם וכתב סתם דחייב משום טוחן. עוד נראה לי ועיקר דהא דכתב הרמב"ם המחנת ירק דק כדי לבשלו, כלומר דשיעור דק דק שחייב משום טוחן כדי לבשלו, כלומר כל כך צריך להיות דק שראוי לבשל כך

18. ביאור הלכה סימן שכא סעיף יב ד"ה * המחנת הירק

המחתך הירק דק דק - בגמרא איתא אר"פ האי מאן דפריס סילקא חייב משום טוחן ופירש רש"י פריס מחתכו דק דק וכ"כ התוספות דמיירי בחתיכות קטנות כעין טחינה אבל בחתיכות גדולות קצת אין דרך הטחינה בכך וכ"כ הרמב"ם דק אך כ"ז לענין חיוב אבל לענין איסור יש ליזהר מאד בזה דכבר כתב בספר יראים להרא"מ דשיעור דקות לא נודע לנו וכן משמע בב"י דהצריך לענין היתר אישלאנד"א שיעשה חתיכות גדולות במקצת

19. כתב עת

ושיעור דקותן לא נודע לנו, כ"כ הביאור הלכה, ובברית עולם כתב שכל דבר לפי מה שרגילים לחתוך אותו נקרא דק ולכן צריך לחתוך חתיכות גדולות קצת יותר גדולות מכדי רגילותו. אך עיין במנחת שלמה שלמד דחתיכות דקות הוא בגדר שאין צריך לטחנם בשיניים ויכול לבלוע ללא לעיסה

20. שו"ת אור לציון חלק ב - הערות פרק מז - הלכות שבת

כה. ראה בספר אור לציון תשובות ח"א חאר"ח סימן כ"ח, שנתבארו שם שיטות הראשונים בחיתוך ירקות בשבת, ולמעשה פסק מרן שהמחתך את הירק דק דק בשבת חייב משום טוחן, ע"ש. ומכל מקום נראה דהיינו דוקא במחתך בדק דק, אבל החיתוך המצוי היום אינו דק דק, ואין בו משום טוחן, ולכ"ע מותר.

1. תלמוד בבלי מסכת שבת דף עז עמוד ב והטוחן. אמר רב פפא: האי מאן דפריס סילקא (לחתוך לחתיכות קטנות) - חייב משום טוחן. אמר רב מנשה: האי מאן דסלית סילתי (עצים דקים להבעיר אש) - חייב משום טוחן.

2. רבינו חננאל

האי מאן דפריס סילקא. פירוש כעין כתישה ולא כעין חיתוך חייב משום טוחן וכן מאן דסלית סילתי פי' עצי דקלים שעומדין שיבי שיבי כעין נימין וכשמפרק הנימין הללו יוצא כמין קמח דק

3. רמב"ם הלכות שבת פרק ח הלכה טו

הטוחן כגרוגרת חייב, וכל השוחק תבלין וסמנין במכתשת הרי זה טוחן וחייב, המחנתך ירק תלוש הרי זה תולדת טוחן...

טחינה באוכלין

4. רא"ש מסכת שבת פרק ז סימן ה

הטוחן אמר רב פפא האי מאן דפריס סילקא בשבת חייב משום טוחן. פר"ח ז"ל עצי דקלים שעומדים שיבי שיבי כעין נימין שכשמפרק הנימין הללו יוצא מביניהן כמו קמח דק לפיכך המנפצו חייב משום טוחן ופי' הגון הוא דומיא דסלית סילתי ומה שפרש"י דפריס סילקא שמחתך ירקות דק דק פירוש תמוה הוא דבר שהוא אוכל ומחתך אותו דק דק (י) אין שייך ביה טחינה:

5. קרבן נתנאל מסכת שבת פרק ז סימן ה אות נ]

אין שייך ביה טחינה. כי התורה לא נתנה שיעור לאכול חתיכות קטנות:

6. תוספות מסכת שבת דף עז עמוד ב

האי מאן דפריס סילקא - דוקא בסילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי.

7. תרומת הדשן סימן נו

איכא למימר דהא דהתירו התוס' לטחון אוכלין, היינו משום דא"צ טחינה, דאי בעי אכול ליה כמו שהוא שלם והיה לועסו בין שיניו, אבל אי לא האי טעמא לא

8. רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה יח

המחתך את הירק דק דק כדי לבשלו הרי זה תולדת טוחן וחייב...

9. אגלי טל מלאכת טוחן סעיף יז

וכתבו התו"ס דוקא סילקא שייך טחינה אבל שאר אוכלין שרי. ונראה הפירוש משום דסילקא צריך חיתוך כדי לבשלו משא"כ בפירות הנאכלין חייב לית ביה משום טחינה וכן כתב הרמב"ם

10. בית יוסף אורח חיים סימן שכא

נראה שהוא ז"ל מפרש דדוקא נקט סילקא שחותכין אותה דק דק לבישול והוא הדין לשאר ירקות שחותכין אותן דק דק לבישול ואפשר דאפילו הן נאכלות כמו שהן חיות אם חתך אותן דק דק לבשל נמי מחייב אבל אם רוצה לאכלן חיות אפילו חתכן דק דק לית בהו משום טוחן ואפשר דאפילו איסורא דרבנן לית בהו דאין דרך טחינה בכך

11. ערוך השולחן אורח חיים סימן שכא סעיף ד

אמנם לענ"ד מאד תמוה דמאי נ"מ במלאכת טחינה אם כדי לבשל או שלא לבשל ... ולולי דברי רבינו הב"י הייתי אומר דמ"ש הרמב"ם כדי לבשלו אין כונתו דוקא לבשלו אלא כלומר שמחתכו דק דק עד כדי לבשלו דהמחתך לבישול מחתך דק דק:

12. תוספות מסכת שבת דף קיד עמוד ב

הירק של הסלט חתיכות גדולות קצת. ואף על פי שאין זה מן הדין, מכל מקום המחמיר תבוא עליו ברכה.

29. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

(ג) האם איסור טחינה בירקות הוא דווקא כשהותך דק דק באורך וברוחב כטחינת קמח או גם כשהותך באורך לבד או ברוחב לבד כמו שעושים בגזר, מלפפונים ועגבניות. תשובה: לע"ד פשוט שרק לעשות בקנים לעשיית חלתא (ע"ד ע"ב) הוי טוחן בעשיית מקנה אחת שתיים או שלש שהכוונה דשתיים או שלש לפי עובי הקנה שיש ממנה לעשות לצורך החלתא שצריכה בדקות משום שרק טחינה כזו שייך שם אבל לא באוכלין. דאי לא כן הרי ליכא גבול לזה דיהיה אסור לחתוך ככר לחם לחתכות קטנות אם לא היה היתר שאין טוחן אחר טוחן ופרי גדול כתפוח לג' וד' חלקים, אלא פשוט שבאוכלין שייך טוחן דוקא דק דק כלשון השו"ע בירק

30. חזו"א סימן נז

נראה דלא התיר הרשב"א רק חיתוך דק דק, כיון שעיקר החיתוך הוא דרך אכילה וכו', אבל ריסוק, היינו כתישה כמעשה טחינה ממש, ואין זו דרך אכילה אלא תיקון המאכל על צורה אחרת, אין אכילתו מיד פועלת כאן כלום וכו', ולהאמור נראה דריסוק פירות יש בהן חיוב חטאת אפילו סמוך לסעודה.... נמצינו למדין דשחיקת בננות לפני התינוקות בשבת שאינם יכולים ללעוס, אפילו להאכילם לאלתר, אין כאן היתר של הרשב"א וכו', ואם כן יש בזה חיוב חטאת, ואין לנו להתיר רק על ידי שינוי, בקתא דסכינא (ידית הסכין), או קתא דכף ומזלג... לענין חיוב טוחן אין נפקותא בין דבר יבש שמתפרד לרסיסים נפרדים, לבין דבר רטוב שמתדבק בטחינתו לגוש עב, שהרי דבילה וגרוגרות שנכתשין, מתדבקים לגוש, ומכל מקום יש בהם משום טוחן

31. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן עד

לא מובן מש"כ החזו"א דבשחיקת בננות לפני התינוקות בשבת איכא איסור טחינה, ומה שכתב אחר זה לענין חיוב טוחן אין נפקותא בין דבר יבש שמתפרד לרסיסים נפרדים ובין דבר רטוב שמתדבק בטחינתו לגוש עב שהרי דבילה וגרוגרות שנכתשין מתדבקים לגוש ומ"מ יש בהן משום טוחן, דל"ד כלל דגרוגרות הא הם תאנים יבשים שנטחן לרסיסים אך מפני שיש בהגרוגרות דבר המדביק נדבקים הרסיסים זה לזה ואף אחר שנדבקו ניכרין שהם רסיסים שנדבקו זה לזה לכן הוא טחינה... ואינו כן שחיקת בננות שא"א ע"י שחיקה לעשותן רסיסין אלא הוא בכל שחיקה שיהיה לא מתפרדין לפירורין אלא שהוא דבר אחד כמתחלה אלא שנעשה רך מאד בלחות הרבה כידוע... ולכן יש להתיר לשחוק בננות לתינוקות סמוך לאכילתן גם במזלג כדרך שהנשים שוחקות להתינוקות. ולכן למעשה אם אפשר לשחוק שיהיה טוב להתינוקות גם בקתא טוב לעשות כן לצאת גם שיטת החזו"א אבל אם הוא דבר קשה לפנייה מותרת לשחוק גם במזלג.

21. שו"ת הרשב"א חלק ד סימן עה

תשובה מסתברא דהא דפריס סילקא דוקא במחתך דק דק כדי לאוכלו למחר או אפ"ל לבו ביום ולאחר שעה. לפי שדרכו של סילקא לחתכו דק דק בערב בשולו. וכל שדרכו בכך ומניחו לאחר שעה חייב. אבל לאוכלו מיד מותר. שלא אסרו על אדם לאכול מאכלו חתיכות גדולות או קטנות.

22. שלטי גיבורים שבת לב. אות ג

ותמיהני עליו דכיון דהאיסור הוא משום טוחן מה לי טוחן לבו ביום או לאלתר או למחר וכי כל המלאכות כולן שרי לעשותן בדצריך לאותה מלאכה לאלתר ואל תשיבני מברירה שהתירו לברור כשרוצה לאכול לאלתר דהתם טעמא דבכה"ג שהתירו לא הוי ברירה

23. שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן כז

ומה שכתב בשלטי הגבורים (פרק כלל גדול), לפקפק על דברי הרשב"א, דמה לי טוחן לבו ביום לאחר שעה, ומה לי טוחן לאלתר וכו'. ע"ש. אין בדבריו ולא כלום כדי לערער על פסק דינו של רבינו הרשב"א שהוא מעין המתגבר עמוד העולם אשר באורו נראה אור... ובשו"ת רב פעלים הוסיף להסביר הטעם לדברי הרשב"א, שהואיל ודרך האדם ללעוס בשיניו היטב את מאכלו לפני שיבלענו, לכן גם כשחותך מאכלו בסכין על מנת לאוכלו לאלתר נחשב דרך אכילה בכך, שעושה כן להקל על לעיסתו בפיו, ולכן מותר

24. בית יוסף אורח חיים סימן שכא

נמצינו למדין דמותר לחתוך בשבת קיבוץ ירקות שקורין אינשלאד"ה והוא שיאכל לאלתר לדברי הרשב"א... ומשמע דליכא מאן דפליג עליה דהרשב"א בהא... ובלאו הכי לדברי התוספות פשיטא דכל שאר ירקי בר מסילקא שרו ולפירוש רבינו חננאל והרא"ש אפילו סילקא נמי שרי ולדברי הרמב"ם כל היכא שאינו מחתך כדי לבשל פטור ואפשר דמישרי נמי שרי לכתחלה... הילכך נראה דלכולי עלמא שרי. ומכל מקום נכון הדבר להזהיר שיחתכום לחתיכות גדולות קצת ושיאכלו לאלתר וכל כהאי גוונא נראה דלית ביה בית מיחוש לדברי הכל:

25. רמ"א אורח חיים הלכות שבת סימן שכא סעיף יב

וכל זה לא מיירי אלא בחותך ומניח, אבל אם לאכלו מיד, הכל שרי מידי דהוי אבורר לאכול מיד, דשרי (תשובת הרשב"א והר"ן פרק כלל גדול)

26. משנה ברורה סימן שכא ס"ק מה

(מה) שרי - ויש מפקפקין על היתר זה וגם בב"י כתב שאף מי שמכוין לאכול מיד ג"כ יזהר לחתוך לחתיכות גדולות קצת ומטעם זה כתבו כמה אחרונים ג"כ דנכון להתנהג כמו שכתב הב"י ומ"מ הנוהגין לחתוך הבצלים והצנון דק דק אין למחות בידם דיש להם על מי שיסמוכו ועכ"פ אסור לעשות עד יציאת הכי"נ דבעינן סמוך לסעודה ממש

27. אגרות משה או"ח חלק ד סימן עד

אולי לבעל נפש ראוי להחמיר שלא לעשות דק דק כדכתבו המ"ב ובש"ע הרב אבל לצורך גדול אין להחמיר כיון שהרמ"א אינו חושש לשיטת הש"ג וגם מהפמ"ג והגר"א שאין חוששין ובעה"ש מפורש בס"ט דכל לאותה סעודה אין חשש, לכן לצורך אין להחמיר אפילו לבע"נ.

28. שו"ת יחווה דעת חלק ה סימן כז

ומותר גם כן לעשות סלט בשבת, ולחתוך הירקות דק דק, על מנת לאכול לאלתר. ויש נוהגים ממדת חסידות לחתוך